

Irena Mojović*

Nova pravna rješenja o registraciji poslovnih subjekata – uloga notara

Sadržaj

1. Uvod
2. Usaglašavanje propisa
  - 2.1. Odnos Zakona o registraciji i Okvirnog zakona
  - 2.2. Usaglašavanje ostalih propisa
3. Promovisani ciljevi izmjena propisa
4. Uloga notara u postupku registracije
5. Postupanje notara u registraciji
  - 5.1. Notar kao podnosilac prijave i punomoćnik
  - 5.2. Javna ovlaštenja notara za pristup podacima registra
  - 5.3. Elektronsko povezivanje registra sa notarskim kancelarijama
  - 5.4. Notarska forma osnivačkog akta prilikom osnivanja poslovnih subjekata
  - 5.5. Notarska forma izmjena osnivačkih akata
  - 5.6. Notarske isprave kod statusnih promjena
  - 5.7. Notarski zapisnik
6. Zaključak

1. Uvod

Svaki javni registar ima određenu javnu svrhu, pa tako i registar privrednih subjekata. Na prvom mjestu, kao osnovna i primarna funkcija u pravnom sistemu, stoji ostvarivanje potrebnog stepena pravne sigurnosti u pravnom prometu, zaštita privatnih interesa učesnika u pravnom prometu i značajan broj javnopravnih interesa.¹ Prije kraćeg vremena u Republici Srpskoj donijet je novi Zakon o registraciji poslovnih subjekata². Istovremeno su izmijenjeni i drugi zakoni koji utječu na postupak registracije poslovnih subjekata, a radi međusobnog usklađivanja i povezivanja odredbi tih zakona sa odredbama Zakona o registraciji poslovnih subjekata. Tako je došlo do

* Autor je notar sa službenim sjedištem u Banjoj Luci i predsjednik Notarske komore Republike Srpske.

¹ M. Vasiljević, *Kompanijsko pravo*, Beograd 2007, s 100. i T. Josipović, *Zajednička načela registarskog materijalnog prava*, u: M. Dika i drugi autori, *Hrvatsko registarsko pravo*, Zagreb 2006, s. 4.

² Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj, *Sl. gl. RS* 67/13.

donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima³, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Agenciji za posredničke, informatičke i finansijske usluge⁴, Zakona o izmjeni Zakona o elektronskom potpisu Republike Srpske⁵, Zakona o izmjeni Zakona o stranim ulaganjima⁶ i Zakona o klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske⁷. Takođe je istovremeno usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudskim taksama⁸, kojim su ukinute određene sudske takse u postupku registracije.

Predlaganje novih propisa i izmjena postojećih propisa radi njihovog međusobnog usklađivanja obrazloženo je potrebom postizanja veće efikasnosti postupka registracije i potrebom smanjenja troškova registracije radi rasterećenja privrede. Kao razlog nije isticano povećanje pravne sigurnosti. Mišljenja sam da predlagač izmjena propisa treba imati u vidu pravnu sigurnost, jer su pravna i ekonomska sigurnost povezane. Osim toga, zakonodavac bi, prilikom donošenja svakog propisa, morao imati u vidu da se usklađenost propisa i ostvarivanje pravne sigurnosti ocjenjuje i na području cijele Bosne i Hercegovine kao države, te sa propisima koji su tekovina Evropske unije.

Osim pitanju usklađenosti propisa, u ovom radu ću posvetiti naročitu pažnju i mjestu i ulozi notara u postupku registracije poslovnih subjekata u Republici Srpskoj, koja je izmijenjena donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima, novog Zakona o registraciji poslovnih subjekata i još nekoliko propisa u vezi sa registracijom.

2. Usaglašavanje propisa

2.1. Odnos Zakona o registraciji i Okvirnog zakona

Nakon donošenja Okvirnog zakona o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini⁹, u značajnom obimu je ostvaren zakonski cilj, a to je utvrđivanje jedinstvenog i efikasnog načina registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH i Republici Srpskoj (entiteti) i Brčko distriktu BiH, te usaglašavanje sa propisima Evropske unije. Okvirnim zakonom uređeni su osnovi postupka registracije poslovnih subjekata, a entitetskim zakonima detaljno je razrađen postupak registracije. Na cijeloj teritoriji BiH vođenje registra privrednih društava je povjereno isključivo nadležnim sudovima entiteta i Brčko distrikta. Za vođenje Registra nadležni su okružni privredni sudovi u Republici Srpskoj, u F BiH redovni općinski sudovi u sjedištu okružnog suda na čijem području je sjedište subjekta upisa, a u Brčko distriktu takođe redovni – Osnovni sud Brčko distrikta BiH.

Okvirnim zakonom je propisan veoma kratak rok za izdavanje rješenja o registraciji od pet radnih dana od dana predaje uredno podnesene prijave. To je moguće postići od kako je u pravnu praksu uvedena notarska služba, koja je nadležna za izradu javnih notarskih isprava za registraciju poslovnih subjekata. Po prijemu potrebne dokumentacije, notar sačinjava notarsku ispravu i prijavu radi registracije poslovnog subjekta koji posao traje jedan ili dva dana. Na taj

³ Zakon o privrednim društvima, *Sl. gl. RS* 127/08, 58/09, 100/11 i 67/13.

⁴ Zakon o Agenciji za posredničke, informatičke i finansijske usluge, *Sl. gl. RS* 96/05, 74/10 i 68/13.

⁵ Zakon o elektronskom potpisu Republike Srpske, *Sl. gl. RS* 59/08 i 68/13.

⁶ Zakon o stranim ulaganjima, *Sl. gl. RS* 25/02, 24/04 i 68/13.

⁷ Zakon o klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske, *Sl. gl. RS* 68/13.

⁸ Zakon o sudskim taksama, *Sl. gl. RS* 73/08, 49/09 i 67/13.

⁹ Okvirni zakon o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini, *Sl. gl. BiH* 42/04.

način došlo je do značajnog skraćivanja postupka za registraciju poslovnog subjekta. Kod registracije promjena kod poslovnih subjekata postupak kod registarskog suda traje duže, jer notar i sud imaju zadatak da uporede svaku promjenu sa već registrovanim podatkom. Usklađujući postupak registracije sa Okvirnim zakonom i Zakonom o notarima F BiH, za svaku ispravu, čija je pravna valjanost i forma propisana Zakonom o registraciji poslovnih subjekata F BiH, detaljno je, u skladu sa Zakonom o notarima F BiH, precizirana forma notarske javne isprave za svaki upis u registru, što ujednačava postupanje notara i registarskih sudova.

Prethodni Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj preuzeo je principe registracije i osnovne odredbe Okvirnog zakona o registraciji poslovnih subjekata BiH, posebno odredbe o međusobnoj saglasnosti zakona o registraciji u BiH. Suprotno Zakonu o registraciji poslovnih subjekata u F BiH, novi Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj nije obuhvatio ulogu notara i formu notarske isprave, nego je samo uopšteno odredio vrste isprava koje se podnose u postupku registracije poslovnih subjekata, dok je, istovremeno, izmjenama Zakona o privrednim društvima RS, propisana drugačija forma osnivačkog akta u odnosu na formu koja je propisana Zakonom o notarima RS¹⁰. Izmjenama Zakona o privrednim društvima je propisano da na gotovom tekstu osnivačkog akta jednočlanog društva sa ograničenom odgovornošću sa minimalnim novčanim ulogom od 1 KM, notar samo ovjerava potpis osnivača. Takvu odredbu ne sadrži Zakon o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine¹¹.

Novi Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj propisuje se da registarski sudovi odlučuju o upisu u sudski registar, te da je registarski sud nadležan za poslove registracije. Prema odredbama čl. 8. tog zakona nadležni registarski sud je dužan izdati izvod iz Registra odnosno uvjerenje ili potvrdu o činjenicama upisanim u Registar, s tim da se zahtjev za izdavanje tih javnih isprava podnosi Agenciji, a zatim se te isprave registarskog suda preuzimaju u Agenciji. Istim zakonom se propisuje da Agencija za posredničke informativne i finansijske usluge (u daljem tekstu koristi se i termin: Agencija i kao skraćunica: APIF) vodi jedinstvenu bazu podataka poslovnih subjekata koji podliježu sudskoj registraciji .

2.2. Usaglašavanje ostalih propisa

Na prvi pogled čini se da je postupak registracije uređen jednim zakonom, no registracija poslovnih subjekata podliježe primjeni većeg broja propisa. U okviru reforme postupka registracije došlo je do izmjene nekoliko zakona i podzakonskih akata.

Za registraciju poslovnih subjekata u Republici Srpskoj, pored Zakona o registraciji poslovnih subjekata, poseban značaj ima Zakon o privrednim društvima, jer od njegovih odredbi zavisi uređenje mnogih pitanja značajnih za registar poslovnih poslovnih subjekata. Posljednjim izmjenama tog zakona je propisana nova forma osnivačkog akta jednočlanog društva sa ograničenom odgovornošću sa propisanim minimalnim osnivačkim ulogom od 1 KM čime je ukinuta forma i sadržaj notarski obrađene javne isprave za ta društva, pa će ubuduće na gotovom

¹⁰ Zakon o notarima, *Sl. gl. RS* 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10 i 78/11.

¹¹ Zakon o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, *Sl. nov. F BiH* 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08.

tekstu, koji bilo ko sačini, notar samo ovjeriti potpis osnivača. To je suprotno odredbi čl. 68 st. 1 tač. 5 i st. 2 Zakona o notarima o ništavosti osnivačkog akta koji nije notarski obrađen.

Tokom 2011. godine donijete su izmjene i dopune Zakona o javnim preduzećima.¹² Njime je precizirano da se javna preduzeća osnivaju kao akcionarska društva ili društva sa ograničenom odgovornošću i da se na pitanja koja nisu uređena tim zakonom, primjenjuju odredbe Zakona o privrednim društvima. Krajem 2012. godine donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu javnih službi¹³ kojim je omogućeno da osnivači budu i strana lica. Prije dvije godine donijet je novi Zakon o komunalnim djelatnostima¹⁴. Radi se o poslovnim subjektima koji podliježu istom postupku registracije.

Novim Zakonom o registraciji i izmjenama Zakona o Agenciji za posredničke informativne i finansijske usluge, u Republici Srpskoj je propisano da se u postupak registracije uvodi ta nova javna služba, koja je nadležna za prijem prijave za registraciju poslovnih subjekata, dostavljanje prijave elektronskim putem registarskim sudovima, za pribavljanje svih podataka od drugih institucija koji su potrebni za osnivanje poslovnih subjekata, pa ta institucija postaje nadležna i za vođenje registra poslovnih subjekata u smislu jedinstvene baze podataka i dobila je poseban značaj u postupku registracije. Nove izmjene Zakona o stranim ulaganjima uvode obavezu APIF da dostavlja podatke Ministarstvu za ekonomske odnose i regionalnu saradnju Republike Srpske.

Dakle, istog dana 1. decembra 2013. godine, kada na snagu stupa Zakon o registraciji poslovnih subjekata, stupiće na snagu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Agenciji za posredničke, informatičke i finansijske usluge. Odredbom čl. 1 tog zakona propisano je da Agencija uspostavlja i vodi Registar poslovnih subjekata koji predstavlja jedinstvenu bazu podataka poslovnih subjekata i preduzetnika koji podliježu sudskoj registraciji, registar javnih preduzeća, poljoprivrednih gazdinstava, seoskih domaćinstava i pružalaca usluga ugostiteljstva. Istom odredbom propisano je da Agencija izdaje izvode iz registra koje vodi. Imajući u vidu sadržaj navedena dva zakona kojima se duplira vođenje registra i izdavanje izvoda iz registra, moglo bi se pretpostaviti da će trebati vremena da se uhoda taj novi tzv. „jednošalterski sistem“ i da se omogući da stranka zaista može završiti posao registracije na jednom šalteru. Takvo dodavanje još jedne institucije u postupku registracije ne poznaje pravni sistem Federacije BiH.

U oblasti registracije na značaju je dobio i Zakon o elektronskom potpisu. Nakon usvajanja Zakona o izmjeni Zakona o elektronskom potpisu Republike Srpske došlo je takođe do značajne neusaglašenosti u odnosu na priznanje punovažnosti dokumenata po pitanju forme u kojoj su sačinjeni i to po pitanju da li su u elektronskoj ili papirnoj formi. Prema tom zakonu elektroničkom dokumentu sa elektroničkim potpisom i elektroničkoj ispravi ne može se osporiti punovažnost ili dokazna snaga, samo zbog toga što je u elektroničkom obliku. Međutim, najnovijim izmjenama tog zakona brisan je izuzetak u smislu da se ta odredba ne primjenjuje na one pravne poslove i isprave za koje je posebnim zakonom propisana notarska obrada i ovjera, što se odnosi i na osnivačke akte poslovnih subjekata. Mišljenja sam da ta izmjena nije usaglašena sa Zakonom o notarima i da se ostavlja mogućnost da se komplikuje postupak registracije.

¹² Zakon o javnim preduzećima, *Sl. gl. RS* 75/04 i 78/11.

¹³ Zakon o sistemu javnih službi, *Sl. gl. RS* 68/07 i 109/12.

¹⁴ Zakon o komunalnim djelatnostima, *Sl. gl. RS* 124/11.

Suprotno tome, prema Zakonu o elektroničkom potpisu Bosne i Hercegovine¹⁵ i Zakonu o elektroničkom potpisu Brčko distrikta¹⁶, iako se elektroničkom dokumentu sa elektroničkim potpisom i elektroničkoj ispravi ne može osporiti punovažnost ili dokazna snaga, samo zbog toga što je u elektroničkom obliku, ta odredba se ne primjenjuje na pravne poslove i isprave za koje je posebnim zakonom propisana notarska obrada i ovjera, što se odnosi i na osnivačke akte poslovnih subjekata.

Dakle, stupanjem na snagu novih propisa u Republici Srpskoj, nakon već postignutog visokog stepena harmonizacije u ovoj oblasti prava na području Bosne i Hercegovine, došlo je do neusaglašenosti sa Okvirnim zakonom i do međusobne neusaglašenosti propisa u oba entiteta i Brčko distriktu, za šta nisam sigurna da će pozitivno uticati na pravnu sigurnost tržišta na teritoriji Bosne i Hercegovine, kao i sigurnost domaćih i stranih ulaganja. Vlada Republike Srpske je donijela Odluku o postupku usklađivanja zakonodavstva Republike Srpske sa pravnom tekovinom Evropske unije i pravnim aktima Vijeća Evrope¹⁷. Mišljenja sam da bi se prvenstveno trebalo zakonodavstvo Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta, posebno u oblasti registracije poslovnih subjekata, uskladiti međusobno, a istovremeno ili nakon međusobnog usklađivanja da se uskladi i sa pravnom tekovinom Evropske unije i pravnim aktima Vijeća Evrope.

3. Promovisani ciljevi izmjena propisa

Kao jedan od razloga zakonskih izmjena, navedena je bolja efikasnost u postupku registracije, pošto će osnivanje privrednih društava biti brže, pravno sigurno i u smislu troškova povoljnije. Međutim, u postupak registracije uvedena je Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske kao nova institucija. Smatram da uvođenjem još jednog subjekta, osim notara i registarskog suda, postupak neće biti ni jednostavniji ni efikasniji. U obrzloženju izmjena propisa data je kratka informacija o novom postupku kao efikasnijem i jeftinijem od prethodnog. To se posebno odnosi na jednočlana društva sa ograničenom odgovornosti sa minimalnim ulogom u novcu (osnivačkim kapitalom) od 1 KM i to na sljedeći način:

Promovisan je tzv. jednošalterski sistem registracije putem Agencije za posredničke i informatičko-finansijske usluge, a dalji postupak registracije provodi nadležni okružni privredni sud.

Prijava za registraciju podnosi se APIF-u u odštampanoj ili elektronskoj formi sa priloženim ispravama u skladu sa zakonom o registraciji, a APIF je dužan odmah i bez odlaganja, prijavu sa priložima i od poreskog organa pribavljenim jedinstvenim identifikacionom brojem, dostaviti nadležnom registarskom sudu.

Nadležni registarski sud je dužan da u roku do dva dana donese odluku o registraciji bez održavanja ročišta (osim izuzetno). Sud će svoju odluku u formi zaključka ili rješenja dostavljati APIF-u, koji će vršiti dostavljanje strankama.

¹⁵ Zakonu o elektroničkom potpisu Bosne i Hercegovine, *Sl. gl. BiH* 91/06.

¹⁶ Zakon o elektroničkom potpisu Brčko distrikta, *Sl. gl. BD BiH* 39/10,61/10,14/11, 56/11 i 01/13.

¹⁷ Odluka o postupku usklađivanja zakonodavstva Republike Srpske sa pravnom tekovinom Evropske unije i pravnim aktima Savjeta Evrope, *Sl. gl. RS* 46/11.

Izmjenama zakona o sudskim taksama propisano je da se ne plaća sudska taksa za osnivanje privrednih društava. Istovremeno je obećano smanjenje nagrade za rad notara u oblasti registracije privrednih društava za oko 35%, bez obzira na to što je 2012. godine izvršeno smanjenje u istom procentu od 35 % za iste poslove notara.

U materijalima sa obrazloženjem razloga navedenih promjena stoji i garancija pravne sigurnosti izmijenjenog postupka registracije. Moje mišljenje je da će ta garancija pravne sigurnosti biti upitna najviše zbog znatno smanjene uloge notara kod osnivanja društava sa ograničenom odgovornošću sa propisanim minimalnim osnivačkim ulogom od 1 KM, pošto je ta uloga svedena na ovjeru potpisa osnivača. Smanjena je i uloga registarskih sudova koji su tokom posljednjih pet godina potpuno osposobljeni za postupak brze registracije. Imajući u vidu da više od pet godina veoma uspješno funkcionišu novi privredni sudovi u kojima su formirana registarska odjeljenja sa razvijenim elektronskim postupanjem, pitanje je da li će predviđena reforma koja uvodi još jedan subjekt u postupak, donijeti veću pravnu sigurnost u ovoj važnoj oblasti registracije. Pitanje je i da li će smanjenje troškova osnivanja donijeti veća domaća i strana ulaganja.

4. Uloga notara u postupku registracije

Na području Bosne i Hercegovine, dakle, u Federaciji Bosne i Hercegovine, u Republici Srpskoj i Brčko distriktu uspostavljen je latinski tip notarijata, koji je u Evropi i svijetu priznat kao dio preventivnog pravosuđa, pošto notari obavljaju poslove slične vanparničnom suđenju, vrše kontrolu zakonitosti i jačaju pravnu sigurnost.¹⁸ Preventivna uloga notara u ovoj oblasti ostvaruje se time što notar stručnim znanjem, poštujući propisanu formu, obezbjeđuje sigurnost prava stranaka, koje mu se obrate za pravnu uslugu i time što je obavezan odbiti preduzimanje službene radnje ako bi stranke namjeravale, koristeći notarsku ispravu, da postignu nedozvoljen cilj. Zakonodavac je prilikom propisivanja forme notarske obrade za određenu vrstu isprava, među koje spadaju osnivački akti poslovnih subjekata, imao u vidu da područje Bosne i Hercegovine, sa razlikama u propisima o istim oblastima, zahtijeva donošenje propisa o notarima koji će dati notarskim ispravama punu dokaznu snagu javne isprave o izjavljenoj slobodnoj volji stranaka i tako propisati pravno najsigurnije forme notarskih isprava, koje će ujedno doprinijeti pravnoj sigurnosti i ekonomskom razvoju.

Sada je već sedma godina od uvođenja notarijata u Bosni i Hercegovini, pa je neka pitanja uloge i funkcionisanja notarijata u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, te Brčko distriktu, na području registarskog prava, potrebno analizirati. U tom pogledu može se primijetiti da se na cijelom području Bosne i Hercegovine od uvođenja notarijata znatno smanjio broj žalbi u oblasti registracije privrednih društava i drugih poslovnih subjekata, kao i sporova u vezi odnosa članova privrednih društava. Kao primjer mogu poslužiti dopisi svih sudova u Republici Srpskoj, dostavljeni na zahtjev Notarske komore Republike Srpske, koji potvrđuju da su za pet godina postojanja notara, koji su u tom vremenu sačinili oko 150.000 notarski obrađenih isprava, pokrenuta samo tri spora u vezi notarskih isprava, od kojih ni jedan nije pokrenut na privrednom sudu.

U državama koje su uvele notara u postupak registracije i u kojima nije u postupak registracije uključena dodatna institucija, kao što je APIF, upravo to uvođenje notara je nazvano

¹⁸ O latinskom tipu notarijata usp. U ovom tomu M. Škaljić.

jednošalterskom registracijom. Notari u Evropi imaju priznat status vanparničnog preventivnog sudije i notaru je dato povjerenje države da svojim stručnim pravničkim znanjem i propisanom pojačanom odgovornošću garantuje pravnu sigurnost u oblasti registracije. U najvećem broju država glavni dio postupka registracije obave notari, a sudovi ili upravni organi provode upis i vode registar poslovnih subjekata. Notari i organi koji vode registar elektronski su povezani. Takav postupak je brz i efikasan.

Imajući u vidu da je država dala notarima javna ovlaštenja i u oblasti registracije poslovnih subjekata, bilo bi poželjno da notarima omogući direktno ili posredno elektronsko povezivanje sa registarskim sudovima, kao što je to omogućeno u mnogim zemljama Evrope i svijeta. Do sada je u tehničkom pogledu na području cijele Bosne i Hercegovine već bilo izvršeno modernizovanje sudskog registra, tako da se osim u štampanom obliku, registar u svim nadležnim okružnim privrednim sudovima vodi i u elektronskom obliku. Ministarstva pravde entiteta i Pravosudna komisija Brčko distrikta obezbjeđuju tehničku ispravnost, održavanje, trenutnu isporuku sudovima elektronskih podataka iz glavnih knjiga, kao i funkcionisanje sistema.

U postupku predlaganja navedenih zakonskih izmjena u Republici Srpskoj izraženo je mišljenje da pravni poslovi za koje je obavezna notarska obrada ili notarska potvrda, kao i vrste poslova i akata za koje notar vrši ovjere, osim Zakona o notarima, mogu biti propisani i drugim zakonima, kao što je u ovom slučaju Zakon o privrednim društvima. Ministarstvo pravde koje je nadležno za razvoj, održivost, kontrolu notarijata i koje je sačinilo nacrt i prijedlog Zakona o notarima, nadležno je da protumači odredbe čl. 68 st. 5 i čl. 69 st. 4 Zakona o notarima, u smislu da one nikako nisu mogle imati za cilj umanjene nadležnosti notara i promjenu forme notarskih isprava kroz druge zakone, jer je Zakon o notarima ustanovio pravila latinskog notarijata takvog tipa, kakav je precizno tim zakonom uređen.

Smatram da je stav predlagača izmjena Zakona o privrednim društvima u odnosu na izmjenu notarske forme osnivačkog akta u vidu ovjere potpisa kod jednočlanih društava sa ograničenom odgovornosti sa 1 KM osnivačkog uloga, nesaglasan odredbama Zakona o notarima, kojima je uređena nadležnost notara i vrsta poslova notara. Zakoni koji uređuju određenu pravnu instituciju, u ovom slučaju notarijat, ne sadrže niti mogu sadržavati odredbe o budućem smanjenju nadležnosti te institucije ili ukidanje forme isprava za koje je ta institucija nadležna. Cilj Zakona o notarima je bio uspostavljanje i svakako razvoj notarijata, a ne njegovo ukidanje, smanjenje nadležnosti notara i smanjenje snage forme notarskih isprava. Taj cilj je poznat predlagaču Zakona o notarima i prilikom seminara¹⁹ prije imenovanja notara, notarima i javnosti je protumačeno da je cilj te odredbe razvoj notarijata i u drugim zakonima, u koje će te iste norme biti prenijete sa zadržanom snagom notarske isprave, a nikako ukidanje nadležnosti notara ili ukidanje Zakonom o notarima propisane forme. Prilikom uvođenja notarijata navedene odredbe protumačene su u skladu sa našim stavom i to u smislu njihove bukvalne zamjene identičnim tekstom u drugim materijalno-pravnim zakonima.

Dakle, Zakon o privrednim društvima može samo preuzeti i ponoviti odredbe Zakona o notarima o formi koja se zahtijeva za određeni osnivački akt ili ugovor radi statusne promjene ili radi raspolaganja imovinom društva i takve odredbe su instruktivne prirode za privredne subjekte. Te norme čak i nisu neophodne u tekstu Zakona o privrednim društvima, jer su pravila rada notarske

¹⁹ Ministarstvo pravde RS organizovalo je niz seminara u toku 2007. godine prije polaganja notarskog ispita.

institucije propisana Zakonom o notarima koji propisuje formu, pa svaki notar kao pravni stručnjak, poštujući Zakon o notarima, izrađuje notarske isprave u formi koja je propisana tim zakonom.

Napominjem da je sličan postupak jednošalterske registracije predložen i realizovan uz podršku Svjetske banke prije nekoliko godina u Srbiji, u kojoj registracije vodi samo Agencija za privredne registre. U Srbiji je prestala nadležnost registarskih sudova, a još nisu počeli sa radom javni beležnici. Međutim, u medijima su česte informacije o registrovanim poslovnim subjektima, koji ne posluju na registrovanim adresama, koje se smatraju fiktivnim i koje ne plaćaju porez državi²⁰.

U hrvatskim medijima je promovisan novi postupak jednošalterske registracije sličan novom postupku u Republici Srpskoj, koji je takođe uveden uz podršku Svjetske banke. Međutim komentari službenog saopštenja o izmjenama u postupku registracije nisu ukazali na podršku javnosti.²¹

Zakonodavac u Republici Srpskoj trebao bi imati u vidu značaj notarske profesije u Evropi i svijetu, posebno u oblasti privrednih društava. Notari imaju sve veću ulogu u osnivanju privrednih društava, prenosu udjela i statusnim promjenama u mnogim zemljama Evrope i svijeta. Prema propisu Savjeta Evrope (CC) br. 2157/2001 od 8. oktobra 2001. godine o Statutu evropskog preduzeća (SE) čl. 8(8) notar izdaje uvjerenje kojim se potvrđuje kompletnost akata i formalnosti koje se moraju izvršiti prije registracije promjena. Prema Izjavi 7 Direktive 2005/56/EC Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. oktobra 2005. godine o spajanjima privrednih društava iz dvije države, notari imaju nadležnost da kontrolišu zakonitosti svih radnji potrebnih za osnivanje privrednih društava i registraciju izmjena u sudskom registru, elektronski ulažu dokumente u trgovačke registre i da izdaju izvode iz tih registara. Takva ovlaštenja već godinama imaju i notari u Hrvatskoj i Sloveniji, a izmjenama propisa dobijaju ista ovlaštenja i u drugim državama u okruženju.

5. Postupanje notara u registraciji

5.1. Notar kao podnosilac prijave i punomoćnik

Zakonom o notarima²² omogućeno je da notar bude podnosilac prijave registarskom sudu, što znači da se isto odnosi na prijavu drugom nadležnom organu za registraciju. Ukoliko su stranke ugovorom ili u drugoj notarskoj ispravi ovlastile notara da može u njihovo ime izvršiti određene radnje kao što je zahtjev za upis, takve radnje će notar izvršiti u granicama ovlaštenja iz notarske isprave, bez izdavanja posebne punomoći. Zakon o notarima dao je mogućnost da stranka odredi granice ovlaštenja notaru u postupku registracije putem notarske isprave. To podrazumijeva da stranke mogu ovlastiti notara notarskom ispravom da zaprima zaključke i rješenja registarskog suda i drugog nadležnog organa kako bi imao mogućnost da na efikasan način sarađuje sa sudom

²⁰ Politika od 01. 07. 2013. godine, članak pod naslovom: „*Fantomske firme za velike mučke*“ i podnaslovom „*U Srbiji ima 24.370 preduzeća koja su osnovana sa svega sto dinara osnivačkog kapitala bez ijednog zaposlenog radnika*“.

²¹ Članak pod naslovom: „*Otvoriti tvrtku za 10 kn*“, objavljen 15. 07. 2012 na portalu pollitica.com, (<http://pollitika.com/otvoriti-tvrtku-za-10-kn>).

²² Čl. 4 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o notarima, *Sl. gl. RS 74/05*, kojim je dodat novi čl. 68 a) kojim je predviđena mogućnost davanja takvog ovlaštenja notaru u ugovoru ili drugoj notarskoj ispravi.

i drugim nadležnim organom, a komplementarna je funkcija i suda u pogledu saradnje sa notarima u funkciji efikasnijeg, sigurnijeg i bržeg ostvarivanja interesa stranaka u postupku registracije. Zakonom o javnom bilježništvu Hrvatske je preciznije nego zakonima o notarima u Bosni i Hercegovini uređeno pitanje zastupanja u postupku registracije.

Pošto je novim Zakonom o registraciji propisano da APIF zaprima zaključke i rješenja registarskog suda, postavlja se pitanje koliko će biti efikasno dostavljanje sudskih pismena strankama ako se ista dostavljaju posredstvom APIF-a, a ne direktno od strane suda. Da bi dostavljanje bilo efikasnije, sve više će se ono vršiti putem notara koji je podnio prijavu i koji će u prvom neposrednom razgovoru sa strankom uzeti tačnu adresu boravišta kao i prebivališta, telefonski broj i ostale podatke stranke, na osnovu kojih će se omogućiti dostavljanje pismena.

5.2. Javna ovlaštenja notara za pristup podacima registra

Sudski registar ima javnu i kontrolnu funkciju. Javna funkcija sudskog registra sastoji se u omogućavanju uvida u podatke koji su upisani ili pohranjeni u sudski registar i u obavještanju o stanju upisa u pogledu subjekta upisa. Registarski sud je odgovoran za vjerodostojnost upisa koji je proveo. Zbog toga ovdje i ističem posebno da je za registar poslovnih subjekata veoma značajno dosljedno poštovati princip javnosti.

U pravnom prometu postojanje određenog prava, pravnog odnosa, pravne činjenice, stjecanje pravne sposobnosti, ovlaštenje za određeno postupanje, pravo na zaštitu i ostvarivanje prava, aktivna i pasivna legitimacija u sudskom ili upravnom postupku dokazuje se upravo činjenicom upisa u javni registar, odnosno izvatom, ispisom, prepisom iz javnog registra.²³ Naravno, u odnosu na sadržaj upisa, odnosno nekog izvotka iz registra važi oboriva pretpostavka o istinitosti i potpunosti registrovanih podataka. Sve dok se ne izbrišu, ne isprave, ne ponište provedeni upisi, oni prema trećim licima proizvode pravne učinke. Imajući u vidu da se upravo na osnovu notarski sačinjenih isprava obavljaju određeni upisi u registar poslovnih subjekata, notarima treba omogućiti najširi i najelastičniji način pristupa podacima upisanih u registar. Tako se omogućuje ostvarivanje funkcije preventivnog pravosuđa koju notari kao javna služba imaju. Notar samo na osnovu potpunog uvida u tačnost i istinitost ne samo volje stranaka, nego i svih podataka do kojih može doći upravo u javnom registru može sastaviti javnu ispravu iza koje stoji ono što se vjekovima trajanja notarijata naziva javna vjera (*fides publica*). Na taj način treba tumačiti odredbu čl. 86 st. 3 Zakona o registraciji poslovnih subjekata kojim je propisano da se uvid u isprave i druge akte iz zbirke isprava subjekta upisa može izvršiti ako za to postoji opravdan pravni interes, uz odobrenje ovlaštenog lica i uz prisustvo ovlaštenog službenika suda.

5.3. Elektronsko povezivanje registra sa notarskim kancelarijama

Odredbama Zakona o registraciji poslovnih subjekata omogućen je uvid u podatke glavne knjige registra koja se vodi u elektronskom obliku, te davanje ovjerenih izvoda iz nje, što je dužan omogućiti APIF. Svakako, imajući u vidu javna ovlaštenja notara u postupku registracije, notarima mora biti omogućen pristup elektronskoj formi glavne knjige registra i izdavanje izvoda

²³ Josipović (bilj. 1), s. 16.

iz nje, kad se stvore tehnički uslovi za elektronsko povezivanje sa notarima. Veza notara sa registrom mora biti brza i pouzdana, kako bi notar u pravo vrijeme mogao da provjeri potrebne podatke, s tim da notar kao nosilac javnih ovlaštenja, koji štiti javni interes, ima pravo uvida i u zbirku isprava u registru poslovnih subjekata.

Notarska služba u većini zemalja Evrope uključena je u elektronski servis za registraciju poslovnih subjekata. U našem okruženju, na području Hrvatske i Slovenije, javni bilježnici imaju pravo da izdaju ovjerene izvode iz registra poslovnih subjekata. Od strane notara ovjeren izvod u elektronskoj formi predstavlja javnu ispravu koja važi svugdje u svijetu.

Vlada Republike Srpske u Ekonomskoj politici Republike Srpske za 2013²⁴ kao jedan od ciljeva proklamovala je unapređenje i pojednostavljenje procedura implementacijom elektronskog servisa za registraciju poslovnih subjekata. U tom pogledu potrebno je napraviti analizu propisa koji regulišu pitanje elektronifikacije i te propise usaglasiti međusobno kod nas, a uporediti sa propisima u okruženju, te donijeti dodatne propise koji regulišu to pitanje, da bi se projekat usmjerio na elektronsko uvezivanje registra, a sada i APIF-a, sa notarskom službom.

5.4. Notarska forma osnivačkog akta prilikom osnivanja poslovnih subjekata

Odredbom čl. 7 st. 3 Zakona o privrednim društvima izmijenjena je forma osnivačkog akta kod jednočlanog društva sa ograničenom odgovornošću sa osnivačkim ulogom od 1 KM²⁵. Niti jedna odredba Zakona o notarima ne daje mogućnost tumačenja da se Zakonom o privrednim društvima mogu propisati notarske ovjere. Odredbama čl. 68 st. 5 i čl. 69 st. 4 ovog zakona određeno je da se drugim propisima mogu samo zamijeniti posebnom regulativom o obavezi notarske obrade, odnosno potvrde isprava, koja ih izričito u cjelini ili u dijelovima stavlja van snage. U kontekstu Zakona o notarima, riječ "zamijeniti" treba tumačiti samo onako kako je napisana, što znači da se umjesto u Zakonu o notarima, te identične odredbe mogu da preuzmu i u Zakon o privrednim društvima, Zakon o registraciji poslovnih subjekata, ali sa istim sadržajem istim ovlaštenjima notara i istom formom kako je propisano Zakonom o notarima. Prema odredbi čl. 11 st. 1 i st. 2 tač. c) Zakona o privrednim društvima, registracija osnivanja privrednog društva ništava je ako osnivački akt nije sastavljen u propisanoj formi. Odredbom čl. 68 st. 1 tač. 5 i st. 2 Zakona o notarima propisano je da je osnivački akt privrednog društva ništav ako nije notarski obrađen. Odredbu čl. 68 st. 5 Zakona o notarima u kojoj se kaže da ove odredbe Zakona o notarima vrijede tako dugo dok ne budu zamijenjene posebnom regulativom o obavezi notarske obrade isprava koja ih izričito u cjelini ili u dijelovima stavlja van snage, može se tumačiti samo u smislu preciziranja i razrađivanja postupka obavezne notarske obrade, a ne u smislu ukidanja ove obavezne forme putem nekih drugih zakona, jer to nije mogao biti cilj Zakona o notarima. Cilj Zakona o notarima je uvođenje pravne sigurnosti u oblast privrednih društava putem propisivanja forme koja garantuje tu pravnu sigurnost, što je suština uloge

²⁴ Tač. 8.1.1 Ekonomske politike Republike Srpske, *Sl. gl. RS* 113/12, dostupna i na portalu Narodne skupštine <http://www.narodnaskupstinars.net/lat/stranica/ekonomska-politika-za-2013-godinu-lat>.

²⁵ Odredba čl. 7 st. 3 Zakona o privrednim društvima glasi: *Osnivački akt privrednog društva notarski se obrađuje, osim kod jednočlanog društva sa ograničenom odgovornošću koje uplaćuje propisani minimalni novčani dio osnovnog kapitala, kod kojeg se vrši notarska ovjera potpisa osnivača i ima sadržinu utvrđenu ovim zakonom za tu pravnu formu privrednog društva.*

notara. Osim toga, smatram da ove odredbe ne bi ni mogle biti stavljene van snage nekim drugim propisom.

Poistovjećivanjem tumačenja riječi „zamijeniti“ sa riječi „izmijeniti“ radikalno se smanjila uloga notara, forma osnivačkoga akta postala je manje sigurna, a sadržaj manje kvalitetan, te se ponovno poslovi izrade osnivačkih akata vraćaju nadriparima, koji nemaju stručnost ni propisanu odgovornost, ne prikazuju porez i ne ustručavaju se da osnivaju fiktivne firme, pošto su van kontrole države, ali im ovim novim zakonskim izmjenama država omogućava povratak u oblast pravnih usluga. Time se smanjuje kvalitet osnivačkih akata i njihovih izmjena. Osim toga, stranka će i piscu osnivačkog akta koji nije notar, morati platiti sačinjavanje osnivačkog akta, ali visina nagrade za rad na sačinjavanju osnivačkih akata ili izmjena akata po novom prijedlogu neće biti ograničena, kao što je to bio slučaj sa visinom nagrada notarima.

Treba ukazati na suštinu funkcije notara, kao i na to da će neko morati napisati osnivački akt na kome notar ovjerava potpis. Prema tome, postavljam pitanje zašto ne bi to radili notari, koji bi i dalje na siguran način obrađivali osnivačke akte, u skladu sa Zakonom o notarima. Jer, notari uspostavljeni, između ostalog, zbog toga da stručno napišu akte i da provjeravaju identitet i pravu volju stranke u razgovoru sa osnivačem, a ne samo da vrše ovjeru potpisa. Osim toga ni ovjera potpisa nije bezazlena, pošto notar mora da obavi razgovor radi provjera identiteta fizičkog, a posebno pravnog lica. Često je potrebno više od jednog razgovora i za ovjeru potpisa, ako se radi o osnivaču koji je strano pravno lice, jer je potrebno provjeriti vjerodostojnost stranih registarskih rješenja i njihovih ovjera, upotrebe apostila i sl, pa je iz svih navedenih razloga zakonodavac trebao zadržati formu notarske obrade, koja uključuje i taj dio postupanja notara. Svakako obrada osnivačkog akta kod notara traje samo jedan do dva dana nakon prijema kompletne dokumentacije i provjere identiteta stranke. Treba imati u vidu da će kod ovjere potpisa osnivača nakon utvrđivanja identiteta pred notarom, u tekstu ovjere stajati da notar ne odgovara za sadržaj tog osnivačkog akta, što odgovara odredbama Zakona o notarima za formu notarski ovjerenog potpisa na gotovoj ispravi donesenoj notarom.

U skladu sa odredbama Zakona o notarima, u postupku notarske obrade osnivačkog akta, kao javne isprave, notar je dužan da ispita pravu volju stranaka, zatim da izjave volje stranaka jasno i nedvosmisleno pismeno sastavi u obliku notarskog originala. Notar je dužan da zaštiti neiskusne i nevjeste stranke, kao i da pouči stranke o pravnim posljedicama poslova koje preduzimaju. Isprava se mora pročitati strankama. Svaka radnja koju je notar preduzeo mora biti konstatovana u notarski obrađenoj ispravi. Notar provjerava da li su stranke sposobne i ovlaštene za preduzimanje određenog pravnog posla. Notar utvrđuje identitet osnivača poslovnih subjekata. U vezi označavanja pravnih lica, njihov naziv se mora unijeti onako kako su upisana u sudskom registru poslovnih subjekata ili registru udruženja. Napominjem da je kod označavanja entiteta ili jedinice lokalne samouprave, kao osnivača, prije uvođenja notarijata dolazilo do čestih omaški, pa je umjesto Republike Srpske ili opštine ili grada i njihovog zakonom odnosno statutom određenog zastupnika označavana Vlada ili ministarstvo ili skupština opštine kao osnivač poslovnog subjekta, iako se radi o organima uprave, koji nemaju svojstvo pravnog lica i ne mogu imati status osnivača.

Osim kritičkog osvrta na novi propisani postupak ovjere, moramo reći da se, u skladu sa odredbom čl. 7 st. 3 Zakona o privrednim društvima, kod osnivanja društava lica i društava kapitala, osim kod jednočlanog društva s ograničenom odgovornošću sa minimalnim novčanim ulogom od 1 KM i otvorenog akcionarskog društva, i dalje propisuje da notar obrađuje osnivački

akt. U tom postupku učestvuju osnivači koji izjavljuju svoju slobodnu volju koju notar unosi u notarski obrađenu javnu ispravu, čime se izjave date pred notarom, zapisane u ispravi i potpisane od strane stranaka smatraju istinito izraženom slobodnom voljom. Na osnivačkoj skupštini otvorenog akcionarskog društva notar mora da vodi zapisnik i potvrdi osnivački akt i statut²⁶.

5.5. Notarska forma izmjena osnivačkih akata

Osnivački akt privrednog društva koje osnivaju dva ili više osnivača, prije osnivanja privrednog društva ima obligacionopravni karakter, a nakon osnivanja društva dobija statusni karakter. Zbog toga se osnivački akt društva koje ima skupštinu može mijenjati i dopunjavati tako da skupština društva usvaja odluku o izmjenama i dopunama osnivačkog akta, pa je notar dužan da vodi zapisnik na sjednici skupštine i da na osnovu onoga što je zapisnički konstatovao sačini potvrdu o usvajanju izmjena (i dopuna) osnivačkog akata. U praksi, takođe, notar najčešće sačinjava nacrt te isprave.

Očigledno je da je izmjenama Zakona privrednim društvima trebalo predvidjeti osim postupka notarskog potvrđivanja i postupak obrade izmjena osnivačkog akta. No, posljednjim izmjenama, umjesto dodavanja uz formu obrade i forme notarskog potvrđivanja, neosnovano je izostavljena forma notarske obrade, a propisana je kod svih društava kapitala isključivo forma notarski potvrđenih izmjena osnivačkog akta ili statuta na osnovu odluke skupštine članova društva, kao i notarska ovjera potpisa na izmjenama osnivačkog akta jednočlanog društva s ograničenom odgovornošću sa osnivačkim ulogom od 1 KM, ukoliko posebnim zakonom nije drugačije određeno.²⁷

Odredba čl. 7 st. 4 Zakona o privrednim društvima umjesto obrade ili potvrđivanja izmjena osnivačkog akata, čiju formu zavisno od situacije treba da određuje notar, sada propisuje samo potvrđivanje i kod jednočlanih društava, osim ako drugim zakonom nije drugačije uređeno. Notari su dosljedno toj novoj zakonskoj odredbi u praksi primijenili formu potvrđivanja. Međutim, kod jednočlanog društva zakon polazi od fikcije da i jednočlano društvo ima skupštinu, a poznato je da je nema, nego da ima samo jednog člana, koji vrši poslove iz djelokruga skupštine. Vršeći poslove iz djelokruga skupštine u svojstvu jedinog člana, on ne može sazivati sjednicu skupštine, usvajati dnevni red, birati predsjedavajućeg, glasati, nego jedino može notar u zapisnik dati izjavu o tome koju odluku donosi iz zakonom propisanog djelokruga skupštine, a notar na osnovu izjave jedinog člana treba da sačini javnu notarsku ispravu o izmjenama i dopunama osnivačkog akta jednočlanog društva čiju istinitost dokazuje formom notarske obrade. Smatram da je nepotrebno propisano sačinjavanje notarskog zapisnika o odluci jedinog osnivača, na osnovu kojeg notar potvrđuje sačinjenu izmjenu osnivačkog akta. U takvom postupku potvrđivanja notar nepotrebno sačinjava dvije umjesto jedne notarski obrađene isprave.

²⁶ Čl. 193 Zakona o privrednim društvima.

²⁷ Čl. 7 st. 4 Zakona o privrednim društvima glasi: *Izmjene i dopune osnivačkog akta ortačkog i komanditnog društva (društva lica) notarski se obrađuju, a društva sa ograničenom odgovornošću i akcionarskog društva (društva kapitala) notarski se potvrđuju, osim kod jednočlanog društva sa ograničenom odgovornošću iz stava 3 ovog člana, kod kojeg se vrši notarska ovjera potpisa osnivača ili ovlašćenog lica, ukoliko posebnim zakonom nije drugačije uređeno.*

No, pošto je propisano da posebnim zakonom ovo pitanje može biti drugačije uređeno, moguće je da je taj poseban zakon jedino Zakon o notarima. Odredbom čl. 68 st. 2 tač. 5 Zakona o notarima propisana je za određene pravne poslove, pa i za osnivačke akte poslovnih subjekata kao jedina pravno valjana forma notarski obrađenog osnivačkog akta ili statuta. Odredbama čl. 87 st. 2 i čl. 95 Zakona o notarima propisana je za određene akte kao jedina pravno valjana forma notarskog potvrđivanja, forma zapisnika skupštine privrednog društva, na osnovu kojeg se vrši potvrđivanje, koje odredbe notari primjenjuju zavisno od stvarne situacije. Dakle, logično je da se kod višečlanih društava kapitala vrši potvrđivanje izmjena osnivačkog akta na osnovu notarskog zapisnika sa skupštine članova društva. Notar može u cijelosti sastaviti nacrt izmjena osnivačkog akta odnosno statuta, ali izradu nacrt izmjena osnivačkog akta ili statuta mogu izvršiti osim notara i pravnici zaposleni u poslovnim subjektima ili advokati. Što se tiče nadripisarstva, može se ukazati na primjer iz Hrvatske, u kojoj je Zakonom o javnom bilježništvu propisano da je zabranjeno da nadripisari sačinjavaju bilo kakve akte za čije sačinjavanje su nadležni notari, pa u takvu zabranu spadaju i osnivački akti društava²⁸.

Bez obzira na prethodna razmatranje ovog pitanja, notari prilikom pružanja svojih pravnih usluga poslovnim subjektima, paze na dosljedno, ali prvenstveno ciljno tumačenje i primjenu odredbi Zakona o privrednim društvima, stručno preciziraju odredbe izmjena osnivačkog akta, daju pravne savjete i upozorenja, kod potvrđivanja u notarski zapisnik najčešće unose kompletnu odluku o izmjenama osnivačkog akta i potvrđuju je, pa će notar svakako obezbijediti prava stranaka.

Postupak registracije ubrzava odredba čl. 331 Zakona o privrednim društvima. Prema njeima se uz prijavu za registraciju prilaže prečišćeni tekst osnivačkog akta, sa notarskom potvrdom da se taj tekst izmjenjenog akta slaže sa odlukom o izmjenama. U Federaciji BiH je Zakonom o registraciji poslovnih subjekata propisano da se dostavlja notarski obrađen akt o izmjenama podataka za sve poslovne subjekte. Smatra se da je notarski obrađen akt potpuno sigurna forma kod privrednih društava upravo zbog toga što akt u cijelosti sastavlja notar, koji je pravni stručnjak. Tako se izbjegava i ponovna pojava nadripisarstva. U tom zakonu, međutim, ostalo je neriješeno pitanje razlikovanja forme obrade u odnosu na formu potvrđivanja odluka skupština višečlanih društava kapitala. Pitanje da li formu notarske isprave treba propisivati Zakonom o privrednim društvima ili njeno propisivanje treba prepustiti Zakonu o notarima i Zakonu o registraciji poslovnih subjekata, treba riješiti u narednom periodu.

5.6. Notarske isprave kod statusnih promjena

Takođe bi bilo potrebno međusobno uskladiti sa odgovarajućim odredbama Zakona o notarima odredbe čl. 381 st. 4 i čl. 405 st. 3, te čl. 434 st. 5 Zakona o privrednim društvima. Prema njima se notarski potvrđuje ugovor o spajanju uz pripajanje i podjeli društva ili o sticanju i raspolaganju imovinom velike vrijednosti. U tim postupcima, trebalo bi da notar vodi zapisnik skupštine i da na osnovu toga potvrdi da je skupština odobrila nacrt ugovora o spajanju ili podjeli, a nakon toga, potpisi ugovornih strana trebali bi da budu notarski ovjereni. U svakom

²⁸ Čl. 175 Zakona o javnom bilježništvu, *NN RH* 78/1993, 29/1994, 16/2007, propisao je da je zabranjeno svako obavljanje za nagradu i obrtimice poslova koji po tom Zakonu spadaju u djelokrug javnih bilježnika.

slučaju bi najbolje rješenje bilo da se propiše da ti ugovori obavezno budu notarski obrađeni, dakle, u da ih cijelosti sastavlja notar, s tim da je Zakon o notarima propisao mogućnost da advokati pripremaju isprave. To bi značilo da notar svojim specifičnim autoritetom pomaže da jedna pravno veoma složena statusna promjena poslovnih subjekata bude vjerodostojno provedena i da akti kojima se to reguliše budu podobni za sudsku registraciju. To i jeste prevashodna uloga notara: da sprečava buduće sporove oko ovako pravno komplikovanih statusnih promjena.

5.7. Notarski zapisnik

Registarski sud uglavnom neće zahtijevati prilaganje notarskog zapisnika na osnovu kojeg je notar potvrdio izmjene osnivačkog akta ili statuta, ali to može tražiti radi provjere istinitosti notarske isprave. Prema odredbama čl. 145 Zakona o privrednim društvima, odluke skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću unose se u zapisnik, te je propisan sadržaj zapisnika. Ako zapisnik ne potpiše predsjedavajući, to ne utiče na punovažnost odluka skupštine članova društva sa ograničenom odgovornošću, ukoliko je notar sačinio zapisnik. Sadržaj i forma notarskog zapisnika uređeni su Zakonom o notarima.²⁹ Prema odredbi čl. 196 Zakona o notarima, zapisnik o radu osnivačke skupštine akcionarskog društva vodi notar kao zapisničar, a potpisuje predsjednik skupštine, zapisničar, oba brojača glasova i osnivači društva. Odredbama čl. 292 istog zakona propisan je sadržaj zapisnika skupštine akcionara, a ako zapisnik vodi notar, sadržaj i forma notarskog zapisnika uređeni su Zakonom o notarima. Kada notar sačinjava zapisnik, on ima značaj javne isprave, pa nije logično da u praksi potpisuju zapisnik osim notara i ovjerivači zapisnika predviđeni odredbom čl. 292 st. 6 Zakona o privrednim društvima.

6. Zaključak

Notari ostvaruju svoju ulogu vanparničnih preventivnih sudija, koji kao pravni stručnjaci sačinjavaju osnivačke akte poslovnih subjekata u propisanoj formi notarske javne isprave i time preventivno djeluju kao prethodna kontrola zakonitosti kod upisa u sudski registar. Ovim se skraćuje postupak i on se čini sigurnijim, pa je očigledno da ustanovljene nadležnosti notarske službe u tom cilju treba jačati.

Pošto je u Bosni i Hercegovini uspostavljen latinski notarijat, koji je preporučila Evropska unija kao najbolji i najsigurniji, time smo svoje pravne sisteme još više primakli evropskoj pravnoj tradiciji, na čijim osnovama u Evropi jača uloga notara u pravnom životu. Vrijeme će pokazati da su neophodne nove izmjene i usklađivanje određenih zakonskih rješenja u odredbama Zakona o registraciji poslovnih subjekata i Zakona o privrednim društvima kao i drugih zakona o poslovnim subjektima, Zakona o notarima i da je neophodna izmjena zakona o elektronskom potpisu, zatim da se mora osigurati elektronsko povezivanje registra i notarijata, i da se mora postupak registracije svih oblika poslovnih subjekata međusobno uskladiti, a da je posebno naglašena potreba harmonizacije propisa na području cijele Bosne i Hercegovine. Na taj bi se način iskoristile prednosti notarijata i ostvarila uloga notara u razvoju i jačanju pravnog sistema i pravne sigurnosti.

²⁹ Čl. 95 Zakona o notarima RS.

U toku budućeg usklađivanja analiziranih propisa ne bi se smjela umanjiti nadležnost notarijata kao javne službe ni podleći povremenom nerazumijevanju uloge notarske službe u privrednom životu, nego upravo tu ulogu jačati u skladu sa preporukama i tendencijama u modernom evropskom pravu. U toku izrade rješenja na kojima će raditi pravni i drugi stručnjaci, bilo bi neophodno uključiti i notare, jer će svojim stručnim znanjem i iskustvom u ovoj oblasti moći doprinijeti da ova unutrašnja harmonizacija propisa u pravnom sistemu postigne potreban stepen pravne sigurnosti.

Summary

Notaries have their role as extrajudicial preventive judges, which as legal experts draft acts of incorporation of business entities and notarize such acts in the prescribed form of the notary public documents and thereby prevent litigation, so that the established authority of the notaries should be strengthened to that effect. In Bosnia and Herzegovina the Latin notary service was established, after being recommended by the European Union as the best and safest. In that way, the legal systems in Bosnia and Herzegovina are closer to European legal tradition on bases of which the role of the notary in legal life is constantly being increased in Europe. The time has shown the necessity of changes and adjustment of certain provisions contained in the Law on Business Registration, the Company Law, the Law on Notaries and other laws related to business entites, as well as necessity to adopt the regulation on electronic connection of court registry and notaries, and to adjust the registration procedure for all forms of business entities, all in order to strengthen the role of notaries in development and strengthening of the legal system and legal security. In the future harmonization of the analyzed regulations, one should not allow diminishing the jurisdiction of notary service nor should succumb to occasional misunderstanding of the role of notary service in the business life and business transactions, but rather to strengthen this role in accordance with the recommendations and trends in modern European law. In the course of determining solutions by legal and other experts, it would be essentially to include notaries, because their expertise and experience in this area can contribute to harmonized regulations and, thus, to the necessary degree of legal certainty.